

Fredrik Sperling:

Sydafrika

- den oslipade diamanten

Studiecirkeln

När ni startar studiecirkeln är det bra om ni sam-
talar om hur ni ska arbeta. Vilken takt vill ni läsa
i? Bestäm vad ni ska göra mellan träffarna. Bläddra
igenom boken och formulera frågor till rubrikerna.
Diskutera hur ni ska söka svar på dem, ska alla söka
på alla frågorna eller ska de fördelas. En fördel om
fler söker svar på samma fråga är att fler källor ger
svar från olika vinklar vilket ger er underlag för
bra diskussioner.

Det är också bra att lyssna till vilka förväntningar
ni alla har på cirkeln liksom vilka erfarenheter
och kunskaper ni redan har. Tanken med studiecir-
keln är ju att lyssna, lära och dela med sig.

Målet med cirkeln är också viktigt att komma
överens om. Om ni alla eller några av er tänker resa
till Sydafrika ser målet ut på ett sätt. Om ingen
ska resa kan det se annorlunda ut. Kanske någon
har rest eller arbetat i Sydafrika och vill fördjupa
kunskaperna inom något speciellt område: kultur,
traditioner, fauna och flora, sport eller språk.

Fackmannamedverkan

Det är alltid inspirerande att bjuda in en fackman
till cirkeln. Kanske finns någon lokalt som har spe-
ciella kunskaper om Sydafrikas historia, traditio-
ner eller något annat ämne som ni vill fördjupa er
i. Kontakta alltid studieförbundet innan ni bokar
sådan.

LANDFAKTA

När man studerar ett land är det bra att ha det egna
landet som jämförelse. Var finns de största skillna-
derna?

KONUNGARIKET SVERIGE

Nationalitetsbeteckning	SE
Yta	449 964 km ²
Folkmängd	9,3 miljoner
Huvudstad	Stockholm
Officiellt språk	Svenska
Minoritetsspråk	samiska, finska, meänkieli, romani chib, jiddisch
Statsskick	Monarki
Statsöverhuvud	Kung Carl XVI Gustaf (2010)
Regeringschef	Fredrik Reinfeldt (2010)
Myntenhet	1 krona = 100 öre
Valuta	SEK
Landsnummer	46
Internetdomän	.se
Nationaldag	6 juni, till minne av att Gustav Vasa blev kung 1523. 1809 och 1974 års regeringsformer antogs också den 6 juni
Religion	Kristendom, islam, judendom m fl

THE REAL FUCKING LIFE

Författaren kastar läsaren rakt ut i verkligheten. Fattigdomen, oppgivenessen, kriminaliteten, klyftan mellan fattig och rik. Detta är det verkliga livet för otroligt många sydafrikaner. Vissa uttalanden kan vi känna igen från Sverige, som att polisen inget gör, ingen idé att anmäla brott, invandrarna tar våra jobb, barnen lär sig inget i skolan, klyftorna ökar. Varför klagar så många i Sverige när vi ändå har det så bra? Kan vi jämföra oss med sydafrikanerna?

Vad betyder det att vara fattig? Hur kan man klara sig på minimilönen 1000:- i månaden?

Sydafrika räknas som Newly Industrialised Country, NIC-land, vilket innebär att det finns en växande industri och att landet också exporterar. Utvecklingen i Sydafrika har lett till en växande medelklass, ett fungerande bankväsende, oberoende domstolar och ett fungerande parlament, något som inte utmärker riktigt fattiga länder. Kan detta påverka utvecklingen för de fattigaste?

DEN FÖRSTA MÄNNISKAN PÅ JORDEN

Den starka bindningen till historien beskrivs i avsnittet. Boerna talar om "The Great Trek" Zuluerna håller fast vid sitt kungadöme och Xhosafolket likaså. Vi har sett det på andra ställen i världen och vad det kan leda till. I det före detta Jugoslavien talar det ofta om t ex Kosovo Polje och slaget där 1389 och i Belgien vill en del flamländare dela landet.

Kan historien vara en fara för Sydafrika? Varför tar Ingrid upp kampen för sin historia trots att den påverkat hennes liv negativt?

SVENSKA IMMIGRANTER

Läs gärna mer i boken "När Sverige upptäckte Afrika" av Lasse Berg om svenska immigranter. De resenärer som kom till Sydafrika fick resa många veckor på båt och med tanke på hur man klädde sig på den tiden och hur mathållningen såg ut kan man fundera över hur de orkade. Resorna de gjorde i landet gick ofta genom obanad mark och de visste inte vad de skulle möta. Vad får människor att utsätta sig för detta?

PATA PATA

Kulturen spelar en stor roll i Sydafrika, musiken är kanske störst. Körsång är oerhört viktigt och varje arbetsplats, kyrka och skola har sin kör. Varje möte eller annan samling inleds med sång och ofta en psalm tillsammans med en bön. Alla sjunger,

även de som sjunger hellre än bra och ingen bryr sig om det. Dansen är också viktig och då den traditionella. När man turistar i Sydafrika ser man alltid någonstans en grupp som sjunger eller dansar eller bådadera och samtidigt samlar in pengar för sitt uppehälle.

På nätet kan ni ladda ner musik med någon/några av de artister som nämns i boken. Lyssna och njut.

En anekdot: På en resa i minibuss till Namibia hittade jag i Windhoek CD:n Abba Gold och en med Amapondo som jag köpte. Amapondo är en grupp som samlar traditionell musik från Afrika och spelar på traditionella instrument, verklig folkmusik. På hemvägen bad jag att få höra Amapondoskivan och det fick jag, en halv gång. Efter det var det Abba i 24 timmar.

Vad skulle ni föredra? Gärdebylåten eller Beatles?

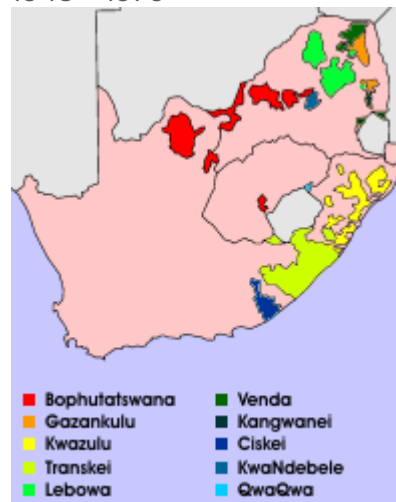
En oro som man kan känna är TV:n. I de flesta hem står TV:n på för jämnan och såporna avlöser varandra. Den värld man till största delen möter där är långt ifrån sydafrikansk. Den är långt ifrån verkligheten. Hur kan detta påverka den som matas med det?

NET BLANKES

1912 - 1948

Under dessa år läggs grunden till apartheid. En fråga man ställer sig är hur omvärlden kunde blunda. Kanske förhållandena var orsaken, första världskriget, depressionen på 30-talet, de rasbiologiska tankarna och andra världskriget. Vilken Afrikabild förmedlades i skolan i Sverige under de här åren? Varför vinner Nationalistpartiet valet 1948?

1948 - 1976

Karta över s.k. hemländer

När Nationalistpartiet inför hemländerna splittras den svarta befolkningen. Hemländerna dit människor tvångsflyttades, var splittrade områden. Det var torra områden med små förutsättningar till odling. Bophutatswana var det värsta, se kartan. Deras svarta presidenter tillsattes av den vita regeringen och var dess lydiga tjänare. Skyltar sattes upp utmed vägarna,

”You are now leaving the Republic of South Africa” när man reste in i ett hemland och ”Welcome to the Republic of South Africa” när man reste ut. Passkontroller fanns också. Det var full kontroll av alla som rörde sig över ”gränserna”. Hela samhället byggde på kontroll.

Vem förlorade på det? Var det någon som vann?

Städerna byggdes med olika bostadsområden. I centrum de vita, utanför centrum ett område för lätt industri, utanför det området för färgade, utanför det ett område helt utan bebyggelse och utanför det området för de svarta dit bara en enda väg ledde. Varje stad behövde sin arbetskraft, så alla förflyttades inte till hemländer, men de visste till vilket de ”egentligen” hörde.

Varför skapades den obebyggda zonen?

Hur skulle er omgivning se ut om apartheidlagarna gällde?

Hur påverkas en befolkning, där familjen är nummer ett, av dessa lagar?

Freedom charter antogs som ANC:s program 1955. Om ni vill läsa den i sin helhet finns den på: <http://www.anc.org.za/ancdocs/history/charter.html>

SOWETOUPPRORET

Världen förstår äntligen att något mycket dåligt pågår i Sydafrika. Ändå är det mest det civila samhället i omvärlden som engagerar sig?

Varför var motståndet mot bojkott så stort i världen?

1976 - 1990

1980-talet blir en mycket svår tid för Sydafrika, ekonomin går ner, utländska företag lämnar landet, stora delar av befolkningen protesterar med strejker.

Varför håller man så envist fast vid apartheidsystemet?

Varför tillåts UDF när regeringen vet att ANC som är förbjudet ligger bakom bildandet?

Till slut kommer ändå förhandlingar igång. En

liten, liten, hemlig grupp startar de första samtalen och Nelson Mandela kan äntligen börja känna vittringen av frihet.

Vad fick Nationalistpartiet att till slut påbörja samtal med Mandela?

SVERIGES ROLL I KAMPEN

Mycket stöd gick från Sverige till ANC men det var också många organisationer som Isolera Sydafrikakommitten, fackföreningar, politiska organisationer, Afrikagrupperna och andra som stöttade ANC på olika sätt.

Bjud in någon till studiecirkeln med erfarenhet av kampen mot apartheid.

1990 - 1994

Äntligen blir Mandela fri. Glädjen är naturligtvis stor över hela världen. Perioden fram till det första valet är en kamp. Förhandlingarna, Codesa 1 som kapsejsar och Codesa 2 som lyckas följs mycket noga av befolkningen. Många krafter verkar för att skapa instabilitet. Polisen sätter upp vägspärrar, s.k. roadblocks, där vita kontrolleras, vilket får dem att känna sig osäkra. De stödjer också Inkata, zuluerna, i deras våld mot ANC.

När Chris Hani, ledare för Umkonto we Siswes, ANC:s väpnade gren, mördas kommer en vändning, hela nationen sörjer oavsett färg. De flesta ansåg att han skulle vara en given minister i nästa regering och kanske en kommande president.

Vad är det för signaler polisen skickar ut med sina aktioner?

Vid valet 1994 går befolkningen samlad till valurnorna. Med tanke på hur människor bodde kunde man tro att vita skulle rösta i sina vallokaler och svarta i sina. Systemet var dock mycket smart. Vallokalerna låg i ”gränsområdena” och hade väljare i alla kulörer. I köerna stod man jämte varandra och många goda samtal uppstod. Medan svarta kvinnor röstade bar vita kvinnor deras barn och alla hjälpte varandra med procedurerna. Det var självklart att låta gamla och handikappade gå före i kön. Runt omkring fanns valobservatörer som övervakade och observerade.

Vad fick människor att gå så mangrant till valurnorna?

Varför blev det inga attentat under valdagarna när så mycket våld funnits precis före valet?

Hade valet gått att genomföra utan stort internationellt stöd?

REGNBÅGSNATIONEN

Många folkgrupper och nationaliteter samsas i Sydafrika. Många afrikaner söker sig dit. Det är inte bara vi i norr som ser Sydafrika som motorn för utveckling i hela Afrika. Zimbabwearna kommer p.g.a. situationen i det egna landet men också nigerianer, arbetskraft från Moçambique och andra länder söker lyckan i Sydafrika. Vid första valet beräknades folkmängden till 46 miljoner och trots en hög dödlighet i aids och aidsrelaterade sjukdomar beräknas den nu till 50 miljoner.

Hur ska Sydafrika, som inte är en rik nation, kunna handskas med detta?

PINOTAGE OCH POTJIEKOS

Mat och vin pratar den som varit i Sydafrika ofta om. Vingårdarna i Västra Kapprovinsen är en magnet för varje turist. Man stannar till, smakar och reser vidare med ytterligare några flaskor vin i bagaget. Första gången man ser en boerwors tänker man att "aldrig ska någon få mig att äta detta" men efter första smakbiten är du såld. Godare korv finns inte. Missa den inte om ni reser till Sydafrika.

Vinfarmerna är inte alltid världens bästa arbetsplatser. Det finns exempel på gränsfall till slavarbete och fortfarande finns arbetare som får betalt delvis i vin. Det innebär inte att vi inte ska köpa sydafrikanskt vin. I dag finns Fair trade-märkta viner på Systembolaget och genom att köpa dem påverkar vi vindfarmerna och situationen förbättras.

Varför inte ha en liten vinprovning i studiecirkeln? Kanske någon av er har vin som specialintresse och kan ta reda på lite mer om sydafrikanska viner. Systembolagets hemsida ger också mer information. www.systembolaget.se

DOKTOR RÖDBETA OCH DÖDEN

HIV/aids är ett av Sydafrikas största problem. Statistiken säger dock att situationen långsamt förbättras. Några av orsakerna till den stora utbredningen anses vara Thabo Mbekis förnekelse och männens syn på sex, samt antalet våldtäkter. I Sydafrika kan man ibland höra att en man har rätt till sex varje dag. Om det stämmer så förekommer säkert en hel del våldtäkter även inom äktenskapet. Aktuell information om HIV/aids kan hämtas från www.tac.org.za.

Sverige stödjer arbetet mot HIV/aids genom bl a Afrikagrupperna och Sweden Trade Abroad. I det senare finns samarbete med Metallarbetarna,

reförbundet, Volvo och ABB. De bedriver ett informations- test- och uppföljningsprojekt på sina arbetsplatser, vilka har lett till förbättring. Många har fått bromsmediciner och kunnat fortsätta arbeta och leva ett ganska normalt liv. Läs mer på www.swedenabroad.com.

Läkare utan gränser driver ett projekt i Kapstaden som ni kan läsa mer om på www.lakareutan-granser.se.

Alla svenska biståndsprojekt i Sydafrika måste ta upp HIV/aids i sina projekt.

Vilka motiv kan Thabo Mbeki ha haft för att förneka faran med HIV/aids?

Vad innebär det för samhället när så många är infekterade med HIV/aids?

Vad innebär det för samhället när så många dör av aids eller aidsrelaterade sjukdomar?

SAVANNEN

När man besöker Sydafrika är ett besök i en safari-park ett måste. De mäktiga djuren slutar aldrig att fascinera. Tänker ni resa dit så väntar fantastiska upplevelser. Man behöver inte besöka den mest berömda, Krugerparken, det finns parker över hela landet. Ett tips är att titta på ett klipp på YouTube. Det heter "Battle at Kruger" och visar en kamp mellan lejon, bufflar och krokodiler. De flesta parker kan bjuda på "The big five", lejon, buffel, elefant, leopard och noshörning.

ARMED RESPONSE

En gång sa någon "I Sydafrika behövs inga fångelser för alla låser in sig frivilligt varje kväll". Det ligger något i det för verkligheten är att de som har något som kan stjälas skyddar det. Emellertid är det inte så över hela landet. Det är ett storstadsproblem. Kommer man ut på landsbygden ligger ibland nyckeln under dörrmattan och är man hemma är det alltid olåst.

I städerna är det dock galler och galler och skyltar om armed response. Inbrottsstatistiken talar sitt eget språk men ändå funderar man ibland. När jag själv hade inbrott i Stockholm så satte jag inte upp gallergrind och jag visste innerst inne att polisen inte skulle hitta den skyldige eller lägga ner särskilt mycket jobb på att spåra honom/henne.

I Kapstaden bodde jag på ett litet guesthouse på Table Mountains sluttning, alltså ganska centralt. Där fanns inga elstängsel eller larm. När jag frågade om detta svarade värden att Kapstaden är

OK och att han kom från Johannesburg och där var det annorlunda.

Men mina vänner i Kapstaden satte upp stor grind och skaffade avtal med vaktbolag efter ett mindre inbrott.

Vad får människor att sätta upp alla dessa galler, larm och ha avtal med vaktbolag? Hur ser det ut där ni bor? Vem vinner på att människor är så rädda för inbrott? Är det materiella viktigare än allt annat? Varför var det bara Carolines kontor som hade inbrott? Motiv för inbrottet?

VUVUZELA

Idrotten är det område där människor umgås över gränserna, här kan man tala om en regnbågsnation även om det varit lite trögt vad gäller svarta i olika landslag.

Fotboll är störst bland den svarta befolkningen. När ni läser det här är VM i fotboll över och frågan är hur det gick. Oron för turisternas säkerhet stod det mycket i tidningarna om och likaså var det funderingar om transporter. Ljudet från vuvuzelas var också något som diskuterades före VM.

Hur gick det?

Cricket är de vita och färgades favoritsport. I boken beskrivs reglerna. Nästa steg är att förstå dem. Försök att se en match, eller kanske en del av en match eftersom de är så långa, och förstå reglerna i verkligheten. Det är en utmaning!

Rugby, som jämte golf är den mest vita sporten i Sydafrika, spelas även i Sverige. På www.rugby.se kan ni se var det spelas rugby i Sverige. Det är en underhållande sport och det är värt att se en match.

Skulle Sydafrika kunna använda idrott för att ännu mer få människor att mötas?

HAJAR OCH KÅKSTÄDER, KAPSTADEN MED OMGIVNINGAR

Det mest populära målet för turisterna är Kapstaden. Här möts kulturer från många håll i världen. Det känns när man vandrar på gatorna i staden. Det är också stor inflyttning till Kapstaden från Östra Kapprovinsen och från landsbygden. I och med att bojkotten upphörde kunde farmerna moderniseras och färre anställda behövdes. Det hjälper inte hur många nya hus som byggs, det finns alltid någon som söker tak över huvudet och flyttar in i de skjul som lämnas. De hyrs ut av de gamla ägarna och ger dem en inkomst. Om ni reser och vill göra en townshiptur finns massor av guideade turer att

välja på. På www.tourismcapetown.co.za hittar ni de flesta bolag.

Finns det någon möjlighet att Sydafrika någon gång kommer ikapp efterfrågan på bostäder i städerna?

Det finns mycket att se i Kapstaden. Museet District Six som berättar historien om hur den vita regimen bestämmer att ett stort bostadsområde ska jämnas med marken för att där ska byggas ett område för vita är verkligen värt ett besök. För den som tycker om växter är Kirstenboschs botaniska trädgård ett måste. www.sanbi.org är adressen om ni vill veta mer om Kirstenbosch.

I boken nämns också Wild Coast och Johannesburg, men glöm inte Durban och Port Elizabeth. Varje stad har sin själ och den ena är inte den andra lik.

Vad betyder turismen för Sydafrika? Vad är positivt? Vad är negativt?

EN PARKBÄNK FÖR ALLA

Sanningskommissionen under ledning av Desmond Tutu startade 1996 och runt om i världen beundrades detta initiativ. Många vittnade och många fick veta vad som hänt deras anhöriga. Många fick amnesti men andra fick svara för sina handlingar inför rätta. En fråga man kan ställa sig är hur någon som drabbats av tortyr och fängslande kan förlåta förövaren, men det skedde. Men alla tyckte inte att det räckte.

I "Country of my skull" av Antijie Krog kan man följa sanningskommissionens arbete. Hon följde kommissionen under en längre tid och skrev sedan denna bok.

Är hämnden ljuv eller kan man förlåta?

Jacob Zuma är nu (2010) Sydafrikas president. "Bahto Pele – Putting people first" är valspråket för regeringen och Jacob Zuma. Vilken uppfattning har de flesta svenskar om honom?

Omdömet om hans regering har varit mycket gott, HIV/aids är inte längre en icke-fråga, landfrågan diskuteras igen även om många farmare är rädda för expropriering, bostäder byggs, elnät och vatten och avlopp byggs ut, energiförsörjningen ska förbättras. Samtidigt läser vi i pressen om Zumas alla fruvar och barn, åtal som läggs ner och misstankar om korruption.

Han är vald och vi kan förfära oss, men varför väljer sydafrikanerna honom?

Kan han avbryta JAS-affären?

Inför studiecirkelns slut

Gör en utvärdering av hur ni tycker studierna har fungerat innan ni avslutar studiecirkeln. Fick ni ut det av studierna som ni tänkt er? Har alla fått sina intressen och frågor tillgodosedda?

Planerar någon/några av er att resa till Sydafrika så finns många resebyråer som ordnar resor. Det är inte heller så svårt att själv arrangera sin resa. Det finns många guesthouse och hotell i alla klasser som kan bokas på nätet.

Litteratur

Kampen för Sydafrikas befrielse 1976 – 1994, Desmond Tutu, Libris

Den långa vägen till frihet, Nelson Mandela, Rabén Prisma

Leva på gränsen: Berättelser från det nya Sydafrika, Leif Norrman, Atlas K

Sydafrika berättar: En stereo i Soweto: noveller från det nya Sydafrika,

Sydafrika berättar – tjugosju noveller, Tranan

När Sverige upptäckte Afrika, Lasse Berg, Rabén Prisma

Ways of dying, Zakes Mda, Oxford University Press
Skyline, Patricia Schonstein, Tranan

Länkar

www.swedishtrade.se lista på facklitteratur och företagsprojekt

www.mg.co.za Mail & Guardian, tidning som kan läsas på nätet

www.afrikagrupperna.se många aktuella artiklar

www.palmecenter.se arbetarrörelsens projekt

www.lotcobistand.org fackföreningsrörelsens projekt

www.anc.org.za African National Congress hemsida

www.da.org.za Democratic Alliance hemsida

www.regeringen.se Officiella landfakta och reseinformation. Sök UD och vidare Sydafrika.

www.southafricanemb.se Sydafrikas ambassad i Sverige

www.tac.org.za treatment action campaign, HIV/Aids i Sydafrika

Film

Invictus (2009) handlar om Nelson Mandelas första år som Sydafrikas president och hur han tillsammans med rugbylandslagets kapten enade befolkningen inför VM-finalen mot Nya Zeeland 1995.

Farväl bafana (2007) Nelson Mandela och en av hans fångvaktare är huvudpersoner och filmen berättar om livet på Robben Island och Mandelas frigivning.

Tsotsi (2005) om en svart biltjuv som själ en bil med en baby i och vad som då händer med honom.

Drum (2004) film om en tidning som gavs ut under apartheid och drabbades av många attacker.

Cry my beloved country (1995) om en vit familj där maken är aktiv i motståndet mot apartheid

Sarafina (1992) musicalfilm om Sowetoupproret.

En torr vit årstid (1989) efter Andre Brinks bok, om en vit familjs kamp för trädgårdsmästarens son blir arresterad av polisen.

